

Рішення разової спеціалізованої вченої ради ДФ 26.133.092

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Харківська Тетяна Андріївна, 1995 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2018 році Київський університет імені Бориса Грінченка за спеціальністю «Соціальна робота», з 2015 року й дотепер працює менеджером в соціальній сфері громадської організації «Ла Страда-Україна», виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Соціальна робота»

Разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.092 Київського столичного університету імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ, від 29 травня 2025 року № 349, у складі:

Голова разової спеціалізованої вченої ради:

ПЕТРОЧКО Жанна Василівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Рецензенти:

КАРПЕНКО Олена Георгіївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка;

СПІРИНА Тетяна Петрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Офіційні опоненти:

ЧЕРНЕТА Світлана Юріївна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Факультету

педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки;

БРИНДІКОВ Юрій Леонідович, доктор педагогічних наук, професор, кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки Гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету.

На засіданні 25 липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота Харківській Тетяні Андріївни на підставі прилюдного захисту дисертації «Профілактика деструктивних конфліктів учнівської молоді із застосуванням відновних практик» за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Дисертацію виконано у Київському столичному університеті імені Бориса Грінченка виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації), місто Київ.

Науковий керівник: Лютий Вадим Петрович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація Харківської Тетяни Андріївни на тему «Профілактика деструктивних конфліктів учнівської молоді із застосуванням відновних практик» подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота (науковий керівник – Лютий Вадим Петрович, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент) є завершеною, самостійною роботою, що містить науково обґрунтовані результати, актуальність, наукову новизну, теоретичне та практичне значення і відповідає пп. 6-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами), наказу Міністерства

освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 р. за № 155/30023. Дисертація Харківської Тетяни Андріївни та наукові публікації, в яких висвітлено наукові результати дисертації, виконано на належному науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності. Харківська Тетяна Андріївна на високому рівні оволоділа методологією науково-дослідницької діяльності, набула теоретичних знань, відповідних умінь, навичок та компетентностей. Здобувачка вільно володіє матеріалом.

Здобувачка має 12 наукових публікацій за темою дисертації: 3 одноосібні статті – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 9 публікацій, у яких додатково відображені результати дослідження.

1. Харківська Т. А. Деструктивні конфлікти як актуальна проблема сучасної учнівської молоді. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 2. С. 179–183. ISSN 2786-4723. <https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.2.26>.
<http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/issue/view/70/72>

2. Харківська Т. А. Відновні практики як засіб профілактики та подолання деструктивних конфліктів у закладі освіти. *Ввічливість. Humanitas*. 2023. № 5. С. 111–116. ISSN 2786-4723.
<https://doi.org/10.32782/humanitas/2023.5.14>.
<http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/humanitas/issue/view/89/91>

3. Харківська Т. А. Сучасні підходи до вирішення конфліктів в умовах війни: роль соціальної роботи в Україні. *Соціальна педагогіка: теорія та практика*. 2025. № 1. С. 85–91. ISSN 1817-3764. <https://doi.org/10.12958/1817-3764-2024-4-85-91>.
<http://socped.luguniv.edu.ua/index.php/socped/article/view/69>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили зауваження та побажання:

Карпенко Олена Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. У науковій новизні дослідження авторкою зазначається, що «вперше охарактеризовано критерії профілактики деструктивних конфліктів...». Вважаємо за необхідне зазначити, що потрібно було б уточнити, які саме це критерії.

2. При розгляді питання щодо умов упровадження відновних практик профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді, варто було б звернути увагу на роль соціального працівника та можливості впровадження програми цільової підготовки щодо використання означених відновних практик.

3. Здобутками рецензованої роботи є впровадження програми, мета якої – підвищення рівня вирішення деструктивних конфліктів серед учнівської молоді. Однак, на нашу думку, досліджувана проблема могла б мати більш практичне значення, якби авторка детальніше описала, які форми та методи були найбільш ефективними щодо забезпечення кожної умови, які зазначено як елемент новизни дослідження.

4. У висновках варто було б ґрунтовніше узагальнити методологію емпіричного дослідження. Також, було б цінним для практики соціальної роботи визначити перспективи щодо стимулювання використання відновних практик в середовищі учнівської молоді як окремих елементів, так і цілісної авторської програми дисертантки.

Спіріна Тетяна Петрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, зауваження:

1. У підрозділі 1.2 «Теоретичні основи профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді» зазначено, що завдання профілактики

деструктивних конфліктів можуть реалізовуватися через соціально-педагогічний, психологічний та інтегративний підходи. На нашу думку, якби визначені підходи мали б узагальнення у вигляді схеми чи таблиці, це б оптимізувало сприйняття матеріалів дослідження.

2. У дисертаційному дослідженні визначено критерії та показники ефективності умов профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді. Проте, технології відбору саме цих показників та критеріїв, на нашу думку, потребують пояснення.

3. Здобутками рецензованої роботи є модель профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді, яка розроблена дослідницею з метою перевірки умов профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді засобами відновних практик. Однак, на нашу думку, досліджувана проблема могла б мати більш продуктивне значення, якби авторка детальніше описала, які форми та методи були найбільш ефективними щодо забезпечення кожної умови.

4. Авторкою добре проаналізовано міжнародний та український досвід впровадження відновних практик у закладах освіти. На нашу думку, робота значно виграла б, якби авторка визначила шляхи імплементації такого досвіду в Україні.

Чернета Світлана Юріївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Факультету педагогічної освіти та соціальної роботи Волинського національного університету імені Лесі Українки, зауваження:

1. В п. 1.1 дисертації аналізуються різні чинники, які впливають на формування конфліктної поведінки серед молоді. Однак, дисертація недостатньо враховує соціокультурний контекст сучасної України, зокрема вплив таких факторів, як війна, внутрішнє переміщення, травматичний досвід і соціальна нестабільність, на формування конфліктної поведінки серед учнівської молоді.

2. В дисертації неодноразова авторка наголошує на ефективності відновного підходу, порівняно з традиційним, не подаючи детальної аргументації, чим саме відновні практики є переважнішими в умовах освітнього середовища. Таке зіставлення дало б змогу чіткіше окреслити переваги і межі кожного з підходів, аргументуючи вибір відновного підходу як базового у даному дослідженні.

3. Для оцінки ефективності умов профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді дисертантка використала критерії: сформованість компетентності учнів щодо мирного вирішення конфліктів та безпечність і сприятливість освітнього середовища. Робота виграла б, якби було аргументовано доцільність вибору саме цих критеріїв.

4. У п. 3.2. та 3.4 подано аналіз результатів емпіричного дослідження умов профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді в закладах освіти засобами відновних практик. На нашу думку, для більшої вірогідності отриманих експериментальних даних варто було б їх детальніше представити у роботі, зокрема, у додатках.

5. Дисертаційне дослідження має цінне практичне значення, яке можна було б посилити рекомендаціями для конкретних цільових груп: адміністрацій закладів освіти, педагогів-предметників, допоміжного персоналу, зокрема, при розкритті критерію «безпечність і сприятливість освітнього середовища».

Бриндіков Юрій Леонідович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького національного університету, зауваження:

1. З огляду на представлений у дисертаційному дослідженні аналіз теоретичних основ профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді та детально означених здобутків вітчизняних розвідників щодо соціальної профілактики, спрямованої на запобігання виникненню, поширенню і загостренню негативних соціальних явищ, варто було б більше уваги приділити напрацюванням зарубіжних науковців та практиків (попри

підвищену увагу до закордонних дослідників у Розділі 2, не достатньо вказано приклади та шляхи імплементації міжнародного досвіду з досліджуваної проблеми на теренах України.

2. У таблиці 2.1. розкрито принципи відновного підходу, що допомагають зменшити шкоду, відновити справедливість та запобігти конфліктам. Дослідниця зауважила й детально описала принцип відновлення стосунків, взаємоповаги та рівності, відповідальності, залученості всіх сторін, принцип ненасильницького розв'язання конфліктів та спільної участі. Робота набула б ще більшої вартості, якби було б згадано у переліку принцип конфіденційності, що передбачає нерозголошення інформації, яка обговорюється під час відновного процесу, та принцип нейтральності, що вимагає від медіатора неупередженості та нейтральності.

3. Заслуговує на схвалення належна увага, що приділена дослідницею для характеристики відновних практик, що можуть використовуватися в соціальній роботі, правовій та освітніх галузях. Особлива увага приділяється Колу як інструменту розв'язання конфліктних ситуацій. Дослідниця окреслює підхід як інноваційний, що, на нашу думку, руйнує багатовікову історію формування окресленого підходу, який забезпечує глибокий рівень зв'язку між людьми, допомагаючи їм відчувати належність до спільноти, проте вважаємо за доцільне характеризувати підхід як дієвий.

4. Підтримуємо позицію здобувачки щодо важливості залучення членів сім'ї до обговорення проблемних аспектів з метою їх безболісного усунення. Водночас значення наукової роботи посилила б додаткова увага до роботи з батьками, адже інститут сім'ї зазнає чималих деформацій й характеризується послабленням соціальних зв'язків членів сім'ї.

5. Дослідниця зауважує на тому, що важливим аспектом впровадження відновних практик є підготовка кваліфікованих фахівців та їхнє нормативно-правове забезпечення. Вважаємо, що варто було б окреслити й зіставити вітчизняне та зарубіжне законодавство, що посприяло б виявленню сильних та слабких сторін і врахуванню недоліків при подальшому вдосконаленні

правової системи забезпечення професійної діяльності осіб, дотичних до попередження та локалізації соціальних конфліктів, відновлення суспільних стосунків.

6. Високо оцінюючи науковий доробок здобувачки, все ж вважаємо, що дисертація набула б більшої довершеності, якби в моделі профілактики деструктивних конфліктів серед учнівської молоді засобами відновних практик, було представлено програму «Базові навички медіатора /медіаторки служби порозуміння закладу освіти», адже вона в поєднанні з комплексом організаційних, педагогічних, психологічних, методичних та соціальних умов сприяла створенню фундаментальної основи безпечного середовища та розвитку навичок в учнівської молоді щодо мирного врегулювання конфліктів.

Петрочко Жанна Василівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, побажання:

1. Варто звернути увагу, що будь-яка умова, яка розглядається як така, що забезпечує профілактику деструктивних конфліктів, реалізується на практиці через певні форми та методи роботи. Було б доцільно, щоб дисертантка, виокремлюючи систему умов, більш чітко окреслила, за допомогою яких саме форм і методів ці умови були реалізовані в межах експериментальної роботи.

Зокрема, доцільно було б зупинитися на тих формах і методах, які виявилися найбільш ефективними з точки зору досягнення очікуваних результатів. Такий аналіз дозволив би глибше розкрити прикладний потенціал моделі та її практичну значущість для фахівців освітньої та соціальної сфери.

2. Аргументованість відповідей здобувачки на запитання членів спеціалізованої вченої ради свідчить про високий рівень її науково-практичної компетентності, готовність презентувати та аргументовано відстоювати результати своєї наукової роботи.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради,

«Проти» – немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 26.133.092 присуджує ХАРЬКІВСЬКІЙ Тетяні Андріївні ступінь доктора філософії з галузі знань 23 Соціальна робота за спеціальністю 231 Соціальна робота.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.092

Жанна ПЕТРОЧКО